

VERŠOVANÁ EPIKA

Veršovanou epiku této doby představují legendy a epika rytířská.

Básnické legendy procházejí dvojitou vývojovou cestou, cestou k lidovosti na jedné straně a cestou k stále větší výlučnosti na straně druhé. – Pro první typ legend je charakteristické už to, že se látkově obracejí k českým světcům, k Prokopovi a k Anežce. Tyto legendy s domácí látkou dotýkají se aktuální politické problematiky a proniká do nich lidový život; po té straně jsou projevem nového pojetí epiky. Ostatní legendy si vybírají několik svatých nebo světic, jejichž obliba je v té době zvláště rozšířena, jako je Jiří, Dorota, a za doby Karla IV. zejména Kateřina. Některé z těchto látek se pak stávají oblíbenými v lidové poesii (Dorota), ale bez patrné souvislosti s básnickými legendami této doby, jež pokračují ve vývojové linii literatury feudální, při čemž jednak nabývá stále většího významu legenda prozaická, jednak se veršovaná legenda lyrizuje. Na této cestě, která pak vyúsťuje v nový typ skladby lyrickoepické, dospívá vývoj na začátku druhé poloviny 14. století k vrcholnému dílu staročeské exkluzivní poesie, k legendě o svaté Kateřině.

Rytířské látky jsou koncem 14. století zpracovány v několika rozsáhlých epických skladbách, jež přináší látky artušovské (Tristrama, Tandariáše) i německé (obě Růžové zahrady a Vévodu Arnošta); umělecky nestojí vysoko a náleží do konvenční literatury té doby. Proto se zde spokojujeme ukázkou z Tristrama a krátkou ukázkou z Arnošta (lokalisující k nám osobu vévodovu uvedením písně Hospodine, pomiluj ny).

LEGENDA O SVATÉM PROKOPU

Prokop (zemřel r. 1053) je jednou z význačných legendárních postav posledního období církevněslovanské kultury u nás a nositelem církevněslovanské tradice v dalších stoletích. Stal se přímo symbolem národní hrdosti a neústupnosti a úsilí o jeho kanonizování bylo souběžné s úsilím o uznání českého státu za království. Není jisté, zda byl jeho život zpracován již staroslověnsky, ale máme několik legend latinských a dvě české, veršovanou a prozaickou.

Česká veršovaná legenda o Prokopovi, dochovaná v rukopise Hradeckém, pojednává o Prokopově životě od narození až do smrti, při čemž je kladen důraz na jeho činnost v Sázkavském klášteře. Děj se končí líčením, jak Prokop po své smrti vyhnal z kláštera Němce, jimž byl klášter dán po vypuzení slovanských mnichů. Tak se legenda stává výrazem antagonismu česko-německého a zároveň antagonismu mezi přívrženci obřadu latinského a slovanského, je důležitou složkou církevněslovanské tradice, která oživala v době Karlově (srov. založení Emauzského kláštera) a později v době husitské. Je zajímavá i pro novou českou literaturu, neboť tuto legendu volně parafrázoval Jar. Vrchlický ve své Legendě o sv. Prokopu, zařazené původně do Mythů I (1879).

Od běžných legend své doby se liší legenda prokopská tím, že zpracovává život domácího světce a líčí jej (i když je to snad v rozporu s historickou pravdou) jako světce blízkého lidu; její hlavní přínos je v tom, že se v ní legendární látka stává východiskem

aktuální problematiky. Svým vlastenectvím připomíná Dalimilovu kroniku, které se blíží i jednoduchostí výrazových prostředků, rýmovou technikou a v podstatě kronikářským způsobem vyprávění. Prostředí, v němž se děj odehrává, je všední a hrdina je podán bez jakéhokoli heroisování; nenajdeme také žádná líčení nádhery, extasy nebo muk, v nichž si libovala běžná legendární epika. I zázračný živel je umírněný; zázraky jsou spjaté s všedním děním a jsou voleny tak, aby jejich rozpor se skutečností byl co nejmenší.

Z legendy přinášíme tři ukázky: líčení Prokopova mládí, některých jeho skutků a jeho smrti. Tyto ukázky jsou voleny tak, aby vystoupil rozdíl mezi dvojitým pojetím epiky, které se rýsuje ostře ve srovnání této legendy s legendou o sv. Kateřině: první ukázka je protějškem Kateřininy konverse (viz dále na str. 370-376), druhá je dokladem, jak se legendární látka prolíná s aktuálními hospodářskými problémy (srov. zvláště v. 159 a další), poslední ukázka je protějškem mučení Kateřiny (viz dále na str. 377-382).

(PROKOPOVO MLÁDÍ)

- Svatý Prokop jest slovenského roda,
 nedaleko ot Češského Broda.
 Tu ves dobře buoh rozplodil,
 v niejž se ten svatý urodil.
 5 A však dobře pověděti směji:
 tej vsi jmě Chotůň dějí,
 v niejžto bydlěše starý kmet.
 Ten sobě jmieše mnoho let;
 svú ženu šlechetnú jmieše,
 10 s nížto manželstvo držíeše,
 přátel ni prvých ni posledních,
 ale.....

(Chybí list: manželum se narodil syn Prokop, který byl od dětství ctnostný, pokorný a zbožný. Rodiče ho poslali na studie na Vyšehrad, kde se tehdy učilo slovanským jazykem.)

-v krátkém časě
 tomu písmu nauči se.
 15 Mistři se tomu diviechu,
 mezi sobú tak mluviechu:
 „Prokop dobře u písmě dospěl
 a ve čsti i v kázni prospěl;
 neb nikdy prázden nebieše,
 20 nebo na modlitvě nebo v knihách čtieše.“
 Tak se učil velmi míle,
 netbal ijedné kratochvíle,
 divné ovšem pokory bieše,
 že již každý to mluvieše:
 25 „Tento Prokop tako jest tich,
 již jako by byl ovšem mnich.“

Nikdy neviděli, by smál,
ani kdy s dietkami več jhrál,
jeden pěl hodiny nebo páteřě
někde súkromie nebo v kóřě.
30 Počechu sě kanovníci diviti
a řkúc: „Co chcemy učiniti?
Vidíme člověka dobrého
a ke všiej čsti podobného.
35 Južť jest dobrě na tej době,
přitovarišmy ho k sobě
pro jeho pokorné poníženie!“
Snidu sě vyšehrazská kněžie.
Byvše všichni v tej radě
40 v kapitole na Vyšehradě,
vzvolichu jej služebníkem,
u svatého Petra kanovníkem.
Nerád tomu svatý Prokop bieše,
neb tohoto světa nenávidieše.
45 Ješče by to byli učinili,
ež by jej proboštem vzvolili;
ale svatý Prokop, vida světskú lest,
potupi toho přiebytku čest.
Ijednoho pokoje nehledajě,
50 viece sě pro buoh pokořijě,
nenosil drahého oděnie,
ni pitie drahého ni jědenie.
Tehdy všichni kanovníci,
děkan, probošt i třiedníci
55 svatého Prokopa povýšichu,
kněžem jeho učinichu.
Sta sě potom velmi vskóřě,
slůži mši u vyšehrazském kóřě.
Své pokory neproměnil,
60 viece než dřiev pro buoh činil.
Kanovníkem na Vyšehradě bieše,
ale jiněj proměně chtieše
a řka: „Čemu mi je tato čest,
jenž činí duši přčlest?
65 Vědě, že nenie bohu vzácen,
ktož sbožie miluje, ten bude ztracen.“
O tom bylo by mnoho praviti,
ale musíme toho ukrátiti,

nebo jest více pravenie
70 o jeho milosti, i mluvenie.
Ot dávných časov to jest myslil,
kde by kromě lidí bydlil.
Naleze mnicha starého,
ke všiej čstnosti podobného,
75 i počě jeho prositi,
chtě týže zákon nositi.
Tehdy ten mnich duchovný
vida, že jest člověk rovný,
i počě mluviti k němu
80 právě jako k synu svému
řka: „Proč ty zákona žádáš,
a ty velikú čest sbožím jmáš?
V svatého Benedikta zákoně
musíš jmieti utrpění,
85 kromě přátel přebývati,
svýma rukama dělati.“
Svatý Prokop jemu povědě
a řka: „Však jáz dobře vědě,
že jest to vaše ustavenie,
90 jakož svědčí svatě čtenie,
aby nic vlastného nejměli
a poslušenstvie držěli,
abychom všechno prodali
a ve jmě božie rozdali.
95 V tejto mě prosbě nemeškaj,
prosím, svatý mně zákon daj.“
Tdy starý mnich, jsa v tej mieře,
vida jej v ústavněj vieře,
pro prosbu svatého ducha
100 poda jemu mnichového rúcha.
Pak dotavad s ním tu bydlil,
až se dobře zákonu naučil.
Potom jide do svého krajě,
tajně sobě bydla ptajě,
105 ne proto, aby přátely viděl,
jedno kde by na púšči seděl,
tu kde by bylo miesto sličné
a bohu slúžiti slušné.
I bra se do jednoho lesa,
110 s sobú vši potřěbu nesa.

Takž pak po tej púšči chodě,
 priblíži sě k jednéj vodě.
 Ta voda Sázava slóve,
 ješto i dnes pod klášter plóve.
 115 Nechtě přes tu řeku dále,
 shrnu sě při jednéj skále.
 Ta skála stáše v tej chvíli
 ot Kúřimě za dvě míli.
 V tej skále ďáblové přebýváchu
 120 a mnoho zlosti ukazováchu.
 Svatý Prokop, vida jich zlost,
 vstúpi proto u věčší čstnost;
 proti hřiechóm bojováše
 a těm psóm odpoviedáše
 125 řka: „Nelžě vám zde jmieti moci,
 když mi bóh ráčí spomoci.“
 Velikého utrpenie bieše,
 mnoho na modlitvě, a málo jědieše:
 jablěčka planá a želudy,
 130 a pod mierú napíjal sě vody.
 Až počě okolo sebe planiti
 a domek tudiež sobě staviti,
 a pñevie také kopáše,
 tu sobě stravně utěžváše.

(SKUTKY SVATÉHO PROKOPA)

135 Šcedr hostem byl i pústenníkóm
 i všem božím služebníkóm,
 tiem sbožím slúžil tak hotově
 leč sirotkóm, leč chuděj vdově.
 Za jeho tu svatých časóv
 140 neby ijedněch nedostatkov;
 nebo jej všichni milováchu,
 ktož koli s ním přebýváchu.
 Nebo skrzě své dobré skutky
 poviedajě jim otpustky,
 145 činil jako lékař múdrý,
 dávajě všem příklad dobrý.
 Mnohé lidi hřiechóv zbavujě,
 posielal dušě do rájě.

150 Cuzieho nic nechtěl žíti,
práv ústavně do své smrti.
Klásterského nic neužíváše,
jedno což svýma rukama vyděláše,
tím se krmil i odieval
a chudým štedřě udielal.

155 A ješče nevšet jest tuto psáno,
což jest dobrým lidem známo.
A všichni, ktož toto slyšíte,
proč takéže nečiníte?
Poslúchajte, hostákové,
160 k tomu všichni lejchěřevé,
kteří po světu blúdíte
a na lidech k tomu lúdíte,
ješto rádi bēfete cuzie,
chovajte se dušě ztracenie,
165 otkadž nenie vykúpenie,
jedno tam věčné bydlenie.
Náhle toho ostanúce,
svatého Prokopa příklad přijmúce,
poprosite otcě svatého,
170 aby vy zbavil ohně věčného,
bychomy, hřiechóv zbudúce
a svých se vin pokajúce,
viece všeho zlého ostalí,
potom bohu se dostalí.

(SMRT SVATÉHO PROKOPA)

175 Již svatého Prokopa divy rostiechu
a na všě strany rozneseny biechu:
mnoho slepých prohlédáše,
chromých bez čísla usdravováše;
běsy ot lidí othonieval,
180 boží mocí belhavým choditi kázal;
mnozí němí jsú mluvili,
k tomu hluší jsú slyšeli,
kteříž koli byli nemocni,
také mnozí malomocni,
185 bez čísla usdraveno jich mnoho,
až nemož počísti toho.

Však znamenajte: jeden nemocný,
po všem tělu malomocný,
přijide k otci svatému,
190 poručí se mocně jemu.
Svatý Prokop příjem pracného,
do téhodne chova jeho;
po témdni počě otpuščenje bráti
a chtě do svého krajě vstáti.
195 Svatý otec, na chudé laskavý,
vida, že člověk na těle nesdravý,
počě jeho litovati,
že jemu nejmá co dáti.
Již bieše pro buoh všecko rozdal,
200 neb jmu buoh byl smrt zvěstoval,
i bieše se všeho zbavil,
než jediné rúcho na sobě ostavil.
Vecě: „Milý synu, mněť jest s tohoto světa sníti,
nebuď léň do třetieho dne zde býti;
205 až mě do rovu doprovodie,
tutoť mú sukni tobě dadie.“
Jakož se potom je stalo,
to uslyšíte, až ješče počtu málo.

Již ot narozenie syna božieho
210 po tis'úci po padesát léta čtvrtého
takého byl šlechetenstvie,
že jemu buoh zjěvil proročstvie:
svú smrt před dvěma dnoma věděl,
tu svýma přieleloma pověděl,
215 Vitošovi, sestřenci svému,
a Jimramovi, bratřci druhému.
Těma k sobě přijíti kázal
a pořád jima vše ukázal
a řka: „Synové moji milí,
220 vy jste se mnú ot mladosti byli;
choval sem vás ot počátka
jako slepicě svá kuřátka.
Třetí den andělské poslánie,
to slovo božie zvěstovánie,“
225 vecě, „mněť jest s tohoto světa sníti.
Věztez, co se vám stane po méj smrti,

- to vám pořád vše zjěvuji
a bohu vás poručiji;
nebo mnozí na vás kročie,
230 že vy ottadto vysočie.
A takto sě potom stane:
jiné kniežě po Břěcislavovi vstane,
tomu bude jméno Zbyhněv,
ten ukáže nad vámi svůj hněv.
235 Uposlúchajě lestných lidí
ottavadto vás vypudí,
i dá pak to miésto Němcóm,
otkads jiným cuzozemcóm;
a vy, nejmajíc kde býti,
240 musíte do jiné země jíti.
Tam přěbudete šest rokóv,
až buoh umění těch sokóv,
ješto budú na vy sočiti
nebo která křivdu činiti.
245 Proto, moji synové milí,
tak jakož ste se mnú byli,
v sboží v hromadě bydléce
a mezi sobú sě nezléce,
přěbývajíce tam míle,
250 ažť i mine ta zlá chvíle,
ot boha sě nerozpačijíce,
ale ve všem sě jemu porúčějíce,
i v žalosti i ve smutciech,
také ve všech dobrých skutciech.
255 A stane-li sě co vám zlého,
poprosite boha samého.
Tož vám pravi i jiněj bratří,
že vás buoh ve všem opatří,
i také vás skóro utěší,
260 že vámi zasě pospieší,
vašě nepřátely zatratí
a vy se vši čstí navrátí.
Buoh to učiní svú mocí
a s mú nedóstojnú pomocí.
265 A kehdyž těch šest let mine,
kněz Zbyhněv nemilostivý zhyne,
a potom bude kněz Vratislav,
ten bude na buožie sluhý laskav.

Ten se k tomu klášteru obrátí
270 a vás se vši ctí navrátí;
a taký pokoj buoh vám učiní,
viec budete jmieti i po vás jiní.“
A když jima to vše povědě,
již na smrtnej posteli sedě,
275 kakž kolivěk mdle dýcháše,
proti ďáblu dva dni bojováše,
prosě za všě své milé syny,
aby bóh spustil jich viny,
i za jiné, ktož budú jeho sluhy,
280 aby byli zbaveni túhy,
v kteréj koli núzi jsúce,
k němu nábožně volajíce.
„Budú tebe, bože, prositi,
rač jě v jich prosbě uslyšeti.“
285 To se dějieše po kumpletě:
pozva sobě jiné bratřie,
potvrďe jich v dobréj vieřě,
aby stáli vždy v tej mieřě.
Dav jim milé požehnánie
290 i vzě ot nich otpuščenje;
uzřev svatého anděla,
pusti duši z svatého těla.
Bratřie žalostně plakáchu
a tak mezi sobú voláchu:
295 „Komu nás, otče svatý, ostaviš?
Komu-li nás po sobě poručíš?
Toť smy po tobě osiřeli nebožátka,
auvech, jako po slepici kuřátka.
Přěbývali smy s ním milostivě,
300 již ostanemy po tobě žalostivě.
Avech nám otčě takého!
Ba, kde dobudemy sobě jiného?“
To i jiné mezi sobú mluviechu
a velikú žalost jmějiechu.
305 Ot narozenie syna božieho
po tis'uci let po pěticát páteho
sšel svatý Prokop s tohoto světa,
jenž byl češské země osvěta;
z nepokojného sboru
310 jide do věčného dvoru.

- K jeho pohřbi pozvachu českého
biskupa, Severa pražského.
Ten důstojně, jakž jest bylo,
schova v zemi svaté tělo.
- 315 A v ty časy onomu pracnému
sukni dachu malomocnému.
Ten jim děkováše, poklek
a onu sukni na sě vzvlek
i vezřě ten na své tělo,
- 320 ande jako sniežek bielo.
To sú všickerni viděli,
ktož sú koli při tom byli,
že ten člověk by usdraven
a všie své nemoci zbaven.
- 325 A v túže hodinu sta sě,
ten svaté tělo viděti žádáše;
proto srdečně vzdýchajě,
prosieše přemilostivě:
„Ó, svatý Prokope, pomoz mi,
- 330 ať tě uzři dřiev, nežli budeš v zemi!“
A jakž to rychle povědě,
tak oběma očima vzhledě.
Dotavad by jemu viděnie dáno,
doňavadž tělo svaté nepochováno.
- 335 Proto nedána sta jemu zraky delšie,
nebo člověk taký bieše,
žebráním sě obchodieše,
neb dělati neumieše.
A k tomu v tom svatém domě
- 340 v ty časy bieše rozkošná vóně;
kteříž kolivěk nemocní
neb kteří při tom byli pracní,
všichni biechu usdraveni
a všie nemoci zbaveni.
- 345 Takoť sě jest všechno stalo,
jeho bytie dokonalo.
Buď buoh v tom ve všem pochválen,
jenž kraluje věky věkóm, amen!
- 350 Také toho neomlčím,
což sě do jeho vzróstu domním:

Byl jest člověk urozením vysokým,
u pleci i v těle stavem širokým,

v hnáty byl velmi silný,
ve všem těle ovšem plný.

355 Hlavu dosti velikú jměl,
a tváří ovšem bieše biel;

čelo jměl dosti veliké,
brádka bieše černá také.

360 Vlasy černé střědnie jmějieše
a vezřenie jasného bieše.

Promluvenie jměl milostivé
a srdce k každému nelstivé.

Rúcha nemnoho jmějieše,
jedno sukni a kápi nosieše,

365 škaplěř jmějieše pro dielo,
toť jest rúcho bylo,

a na nohách nohavicě,
a k tomu lehké čřevícě.

370 Ač bych pravil o postelí,
o tej jste dřieve slyšeli.

Již to všechno opúščeji,
svatému sě Prokopu porúčěji.

1 slovenského slovanského – 6 Chotůň ves sev. od Kouřimi – 7 kmet starší venkovské osady

18 v kázni v dobrých mravech – 19 prázden bez práce – 22 ijedné žádné – 26 ovšem zcela – 29 jedno jen; hodiny kněžské hodinky, t. j. modlitby ustanovené na určité hodiny; páteřě otčenáše – 30 v kóřě ve sboru – 34 podobný způsobilý – 35 na tej době v tom věku – 36 přitovařišmy přidružme – 38: sešli se vyšehraděti kanovníci – 42 u svatého Petra kapitulní kostel sv. Petra na Vyšehradě byl založen teprve r. 1073 za Vratislava II. (srov. pozn. 233) – 46 ež že – 48 potupi čest pohrdl poctami; přiebytek život – 54 třiedníci náměstci, vikáři – 57 uskóřě brzo – 62: ale chtěl se stát něčím jiným – 64 přělest klam – 65 vědě vím – 69 pravenie vypravování – 72 kromě lidí daleko od lidí – 76 zákon řád, řehole – 78 rovný spravedlivý – 82 sbožím majetkem, pro majetek – 89 ustavenie ustanovení, předpis – 97 jsa v tej mieřě jsa pohotově – 98 ústavný vytrvalý – 104 bydla ptajě hledaje bydliště – 108 slušné vhodné (pro službu Bohu) – 116 shrnu sě přistěhoval se, usadil se – 130 pod mierú skrovně, méně, než byla míra – 131 planiti vysekávati les – 132 tudiež na tom místě – 133 pñevie pně, pařezy – 134 stravně sobě utěžěvāše dobýval si potravu

137 hotově pohotově, ochotně – 138 leč...leč i...i, buď...buď – 149 cuzieho žiti cizího uživati – 150 práv spravedlivý; ústavně ustavičně – 154 udielal udílel, dával – 158 takéže stejně (jako on) – 159 hostákové cizáci, cizinci (zvláště obchodníci) – 160 lejchěř potulný zpěvák, podvodník – 162 lúдите dožadujete se – 164 chovajte sě vystřihajte se – 165 otkadž odkud – 167 ostanúce zanechajíce – 170 vy vás – 171 zbudúce zbavice se

186 počísti vypočítati – 191 přijem pracného přijav nemocného – 193 otpuščenie bráti loučiti se – 204 nebud léň býti neleň býti, buď – 208 počtu budu čísti, přednesu – 210 je udáno chybně datum 1054 místo 1053 – 216 Jímram podle jiných legend byl syn Prokopův; bratřci bratru (klášternímu) – 218 pořád po pořádku – 226-272: týká se dočasného vy-

puzení slovanských mnichů se Sázavského kláštera asi v letech 1057-1061 – 230 *vysočie* osočováním vypudí – 233 *Zbyhněv* Spytihněv II., nastoupil po Břetislavovi r. 1055 a po něm r. 1061 Vratislav II. (jako král český První); Prokop zemřel r. 1053 – 238 *otkads* odjinud (příšlým) – 242 *umění* umění – 243 *na vy sočiti* osočovati, haněti vás – 248 *nezléce* se nevadíce se – 251 *nerozpačijice* se neodvracující se – 257 *jiněj bratři* jiným bratřím – 259 *skoro* brzo – 265 *kehdyž* když – 278 *spustil viny* odpustil provinění – 280 *túha* hoře, smutek – 285 *kumpleta* večerní modlitba kněží – 287 *potvrditi* utvrditi, upevniti – 288 *v mieřě* ve způsobu – 306 je uvedeno chybné datum 1055 místo 1053 – 308 *jenž* týká se Prokopa; *osvěta* světlost, světlo – 309 *z... sboru* ze zástupu (ze světa) – 312 *Sever pražský* Šebíř, 6. biskup pražský (1031-1061) – 314 *schova* pochoval – 318 *vzvek* oblek – 332 *vzhledě* vzhlédl – 334 *doňavadž* dokud – 337 *obchodieše* se živil se – 346 *bytie* život – 349 *toho neomlčím* nebudu o tom mlčet – 351 *urozením vysokým* vysoké postavy – 352 *stav* postava – 358 *brádka* vous – 359 *střednie* nevýstřední – 365 *škaplěš* (z lat. *scapulare*) krátký mnišský šat; *pro dielo* do práce – 368 *čřevicě* střevíce

LEGENDA O SVATÉ KATEŘINĚ

Neznámý básník této nejproslulejší staročeské legendy vysokého stylu zpracoval zcela samostatně a umělecky působivě latinskou předlohu, jež v první části líčí obrácení Kateřiny, v druhé pak její zápas s pohanským císařem Maxenciem, vítězství nad pohanskými učenci a mučednickou smrt. Skladatel zachoval beze změny základní dějovou osnovu, ale změnil poměr mezi jednotlivými částmi, některé epizody zkrátil nebo vypustil, jiné zase šíře rozvedl nebo nově vytvořil z náznaků obsažených v předloze. Představy, jež v něm četba předlohy vyvolala, formuluje samostatně. Snaží se zejména vystihnout fyziognomii nebo gesto hlavních osob ve významných situacích, nepopisuje však podrobně ani prostředí, ani jednající osoby; spokojuje se tu naznačením hlavních znaků. Obě původem různorodé složky své předlohy vnitřně scelil, zejména tím, že motiv lásky Kateřiny ke Kristu, jež má v počátcích světské rysy, uplatnil i v popise jejího umučení využitím milostné symboliky barev. V souvislosti s tímto motivem vypracoval také dva podrobné názorné popisy, dějiště mystických zasnub svěťice s Kristem a děj jejího bičování. Dosti široce rozvedl též motiv Kateřiny disputace s pohanskými mistry. Věcný obsah jednotlivých dialogů a monologů přejal většinou z předlohy, formuloval je však nově. Zvláště silně se přitom uplatňují přímé řeči, které daleko přesahují rámec daný disputacemi; protože dialogy často rozvíjejí děj a vytvářejí nové situace, lze mluvit o dramatickosti legendy. Pro tón a tempo mluvené řeči má básník dobré porozumění, legendu vyznačuje bohatý a složitý jazyk.

Z rozsáhlé skladby, čítající více než tři a půl tisíce veršů, vybíráme dvě ukázky: první podává popis síně, v níž se Kristus zasnubuje s Kateřinou, druhá podává známý popis bičování.

(ZASNOUBENÍ KRISTA S KATEŘINOU)

(*Kateřině, dceři cyperského krále Kosta, se zdálo ve snu, že se setkala s Ježíšem a jeho matkou, ale Ježíš se od ní odvrátil, protože byla pohanka.*)

Inhed z toho sna procíti
Kateřina z smyslné váhy.
Vstavši vzhuru z tej podlahy,